

INSTITUT DES DROITS DE L'HOMME
ET DE PROMOTION DE LA DEMOCRATIE

LA DEMOCRATIE AU QUOTIDIEN

Siège : CODIAM à COTONOU (Bénin)
BP : 08-1120 COTONOU
Tél. : (229) 30-27-06 — Fax : (229) 30-27-07

L'EDUCATION DES POPULATIONS EN MATIERE DE VOTE

4

Version Adja

Enyodrōdę wení-ṣwánlín alo Teletō

SO
ENUKLANKPLAN JUKONWO SO
AKODADA ŋ

HRE/CPR/(3)S/6

SEMINAIRE NATIONAL
SUR LE PROCESSUS
ELECTORAL
lections législatives 1995)

COTONOU/CODIAM
26 - 27 JANVIER 1995

INSTITUT DES DROITS DE L'HOMME ET DE PROMOTION DE LA DEMOCRATIE

LA DEMOCRATIE AU QUOTIDIEN

Siège : CODIAM à COTONOU (Bénin)

BP : 08-1120 COTONOU

Tél. : (229) 30-27-06 — Fax : (229) 30-27-07

L'EDUCATION DES POPULATIONS EN MATIERE DE VOTE

4

Version Adja

Enyodrōde wení-ṣwánlín alo Teletò

SO ENUKLANKPLAN JUKONWO SO

Wemace Gónmèdetowo só

Flansegbeṁe a so yí Ajagbeṁe :

- 1 - Jean-Baptiste HONNUVO (HONNOUVO)
- 2 - Zôjanyi TOGBI AGBONYO

*Cette plaquette a été réalisée avec l'assistance financière de
la Commission Internationale de Juristes (C.I.J.)*

(Alododolo so C.I.J. gbo)

ENYOLEMEWO

Le Koxwi deka me ò, wo dọ vòvòxu nọ akodada hwanyanyawo; nọ e kpọ eyitexu ọ, vùvùfu a lé eo.

Ejukonlwo se n̄su ndendotowo nuxuwo sugbo. Mì a nù nọ mì be wò bú do nuxulowomè. Amewo plen byóbyọ nyao le wò gbó be wo le dakọ nọ yewo; vò kpò wò de vá sọ gàmè hwedaka dote yi dré finniwo yi wo a tó kaka yí akọlọ a va nyi dàdà ò. Wanalowo kpacàkpácá agledetọ déwo; wò dógbèju be yewo a yi kpọ koxwílomewemanyatọ deka ci yi gbo trololo so ejuganme. Wemanyatọlọ ye dre akodada mowo nọ wò.

*(Nuxuxoxolowo a dyídyígbè
yi wò amelowo zeze le
menkpónwí me)*

Wò klán wòó nonowo kodo akpedodowo. Akodada zánlọ va sogbè hōnnọ. Amédọdọ Ejùta kodada n̄yidekíshínu dekawo va kpọ akodaxu deka, yi sọ kandoji be enuwo plen sogbè yí wò a dakọlọ nywidé.

Ejukonlwo dakọ (wò a zéze le menkpónwílọ me) shigbe le yí è je do nene.

Le vòvònu ò, amédọdọlowo kpọ akodada wemalowo, yi nù le yí è zón do, ame n̄n̄n̄i ciwo yi duji le akodaxulọ; jukonlwo n̄tọ notexu yi kpó lehan ci yi è jọ do. Ci yi akodadalọ do n̄sen lanme nọ ejukonlwo ò, le vovome ò, wò sọ yi xomewo, yi a sọ notekpọ lehan ci yi wò dakọlọ do le àfi kpetewo.

WANAWO

WANA ƆKOTƆ :

(Mi le pɔnpi shijuxu kɔxwi deka tɔ;
eshijuxulo le kɔxwilo godú dǎá. Wò a kpókpó
yiyi kodo gbògbò nyɔnu eshi nywi jutowo tɔ.
Le eshijuxulo ɛtɔ ɔ, nyɔnu dewo le
enuwonyà, edewo klókló kpanuwo, ken yi woo
viwo múmumunú. Wana honwo me yi nyɔnu ámévé
(shiba kodo Blawa) ciwo yi le avowo nya gò
tɔ aɖe hlwenhlwen le ne).

Blawa : Shiba, ɛ ta Mawu nɔ eo be miwo
kɔxwi de xɔ mejuwo leha kpɔ va yi gbèdè. Le
wleci cidwito ámévé (2) ciwo vayi me ɔ, so
le teni kaka sɔ yi kweshila me ɔ, agbetɔ
hamehamewo yi va cɔncɔn mi le miwo kɔxwi me
ɛ wò yigo, gbógbò, dédèkpà kódó
amedekelowo.

Shiba : Blawa, e mɔnje enyɔlɔme kɔɛ yi gbe
dr'í pepɛpe ! Le ɛnkeke dekame ɔ, ègbe hata
ameton alo amene hawo va kpɔ nɔ mi. Enu
cime yi nye ɛ de mɔnje ɔ, wo nu be woo plen
ɔ, ejugan deka me yi wo só. Vɔ, wò plen da
gbe sɔ ègbèdoju ken yí a só amedekánmewo
ɖaɖá mi zédèka, a sɔ nu enyɔ nmedeka nɔ
miwo plen zedeka loò ? Enye ɔ, nɔ ɛ nunù bé
"miwo ! miwo ! miwo ɔ", de nyi ame plen gò;
miwo súwo deke yí wò va kpónó ; dó nsuwo
kéde yi vé nɔ wòo.

Blawa : Vò nyi yi nyí enuló kón yi ve no wò yí wò va jíjì le miwo xwé kaka va do yí miwo súwo a yi bómè a wadowo yí è glo wo.

Shiba : (*Yè konukwi vidèka záá*)

Oxóò ! Blawa, dè nya be akodada zinxoxolo yi nyá wò dó ègbe lo ò. Le kweshila dewo me sàbà vye ò, mì do a dako a só èga yoyuwo. Ameshame do a dakò. Nò mì a va dako no woó ò, èyi tado yí wò váva mi gbó.

(*Shiba tó ekpadede no Blawa*)

Novinye, e nya be enyo ce gbónnu à. ñ sésè be wò hénno èho ve, yi va nana miwo súwó : Wà blèwù, nyen kanxlé eò ! Gbè byó asu o Kójo se, yi a so byó èho sùgbó yi lo! kenkenlen no eò.

Blawa : Vò, nó à nyibé miwó nyonuwo ò, akodadalo de kan miwo lò ?

Shiba, vò no wò va nu no miwo can be miwo le va dako de, èho neni yi mì a ten byó wò bé wò le ná miì ?

Shiba : Enye can nyen de monje enyolowo me nywidé bá. Gbedeka ò, nsulowo deka va xoxonuxu kodo àsùnye Hwesú ; yí ñ se è nunu n'í be amewo plen yi do a dakò. ñ se yí è

Mi gbe enu ciwo yí ndendoto dékpókpwí a ná mi a só ble mi nó mi a dako n'ì.

gbe nu no Hwesu be yi le nú ame ci yi nyen
do a dako no nò enye.

Blawa : Enye ò, akòdadanyò wòótòlòwó plén
va wadyido no enye. Nò ame honwo plén nyí
èga le èjùme de, miwo yi wò a va kpace nò ò
? Cánhenme, evyé gbòhwe yí wò do a va vá
miwo gbò ge à ?

Shiba : *(Shiba xogbè ni do enyòlòwo jí)*
Enyònònwí yi nyi enyòlòwo plén. Vò mì do a
jí a mọnje wò mè. Nò ò nya enuwo degbo yi
va yí áxweme ò, na byò enyòlòwo se le Hwesu
gbó. Nò de jí be ye a na hwedeka enye can
le eho ci yi wò n'í me ò, e do a dré enu
cihawo yi jòjò le koxwi ce me nò ò.

Blawa : Enu ci yi mì do a wa nyao nè. Enye
ò, nyen na xa do aya nò Kòjo kaka nò à dre
enu cihawo yí "mì a dako ! mì a dako" nyo
cèwo a va drado nò mì le miwo hennu.

Shiba : Evyé ci yi mi nyanuwo degbò ò, mì
a só dójí zèdèka. Miwo cán ò, mì do a mọnje
me henne.

*(Shiba ko Blawa xoxu woo nunyanyawo
do eta yi dedo. Wò kpókpó wò daá
yí wò dódò áxweme. Kòjo, Hwesu kodo
Kende le ádyità à le áci gangan
deka ci gonme yi wo wa nò bobowo*

*le è. Gàcìmè yí n̄yɔnɔlɔwo tóto ɲkɔ
nɔ woó yí wò dógbè nɔ woó n̄nɔwo ò,
Kɛɲɛ tó nuxuxoxo kodo woó.)*

Kɛɲɛ : Mìwo nɔwo ! mìwo nɔwo ! E ɖyi
shigbe enucikɔ nɔ mi nene. E le shìgbè de
jɔjì nɔ mi ci yi mi kpɔ miwo suwo le ele
nenè. Alo, enude yi jɔ do mi ji à ?

*(Shiba kodo Blawa dan leha yi
wò a w'è. Wò kóðové dan ame ci
yi a tó enyɔlɔ nunú.)*

Kɛɲɛ : ɲ kpɔ be enudeka jɔjò do mi ji nyao
là.

(E xonuxu ɖaɖa èyi kpenawo)

Mi ɖotò a sé loó : enudeka de jɔjì nɔ mìwo
shiwo ló ! E nyó zèdèka bé mì a jí gónmé
kpɔ nɔ enu ci yi jɔjò do n̄yɔnɔlɔwo jí; nɔ
de nyí nene ɔ, nɔ mì va yí miwo xwemewo ò,
mì da kpó ɲme zòzú ɖe a dú lo ! Vò nɔ e nyí
ɖe cán ɔ, enyɛɲ de le yè me ò. Ɖo nɔ enyeha
nyɛɲ kpɔ enuɖuɖu le àfidé kpókpwí ɔ nyɛɲ
ɖunɔ.

*(Wo plen tó nukwikoko. ɲsu vè
sòjete a yi kpɔ n̄yɔnɔlɔwo;
vò Kɔjo ci yi áɖyítatalɔ
n̄yɔnyɔnɔ de lon be wò le shite
gò. Gàнке wò de sé éyi gbé gò.)*

Hwesu : Nyɔnɔnwí yɔ bé enudeka jójò do mi ji à ? Vevídé ò, Shiba, vò ɲ nu nó eo be ɲ gbe de nyɔnu èvèto yó à ?

(Nyɔnulo w gbe kpɔto le enubɔbɔmè. Kɔjo va dɔ wò mè.)

Kɔjo : Mi dotò a sè : nɔ nyɔnulo wo de jíjì a xonuxu ò, mi a tashi wò nɔ mì a gbe to àdyítata ! Do amede de le miwo cewo me yi mí àzò àmèvè do eta gò.

Shiba : Nene yó ne gò, mi de do a dódòmèzi go. Do enu sugbowo jójò le miwo koxwílowo mè so gbèdèka dɛi, vò kpó miwo mì de mɔnje wò me ò.

Blawa : *(hònhlon dɔ lanme n'í hɔnnɔ yi à to nuxuxoxo.)*

EE ! nyɔnɔnwi yó. Mi de mɔnje vayivayi ɲdendotowo alo politikítòwo tɔ le miwo koxwi me so ázan dewo gbe kugbe ò. "Mì a dákɔ ! Mì a dákɔ" nyɔlowo va wúgan.

(Kenɛ to nukwíjǎ koko)

Kenɛ : Oxóóò, miwo nówo, mi búbù be miwo súwo cán mɔnje enudé me à ?

(Kɔjo dódòmèzi, do é kpó be enyo ci yi wò nu le ashe ɲme hɔn dikipɔtɔ.)

Kojo : Kende, a sɛnɛ a nú nenehan bá ! Enye
ɔ, ɛ nya bé le akɔdadaɔ gbe ɔ, ci yi wò nu
bé amewo plɛn yi ɔ a dako ɔ, nyɛntò nà
yii. Yí nà dako donu nɔ ashinye, a dá donu
nɔ novinye, yi a gbe dado enu nɔ èvinyewo
plɛn.

(Kende gbe to nukwíjákoko)

Hwesu : Opwí ! Kojo, nenehan yí wo nu ne
ba. Wò nube amedekadeka ɔ a yi dako yɛntò
a sɔ ame ci yi druí.

Kojo : ɛɛ ! nyɛnɔnwí yó. Vò Blawa ɔ,
ashinye yí è nyi kaka yi ɛ nagbàn ni.
Eyitaɔ nɔ afo cinye je afide ɔ, eyito can
a gbe je ehon.

Kende : Eyigonme yi nyibe vòjuto ɔ a dako
nɔ vòjushi ciwo plɛn yí le vojukpame n'í ne
hin ! òò, exlonye, de nyi nene yɔ ne gò. Nó
wò xoxòonusu ɔ, nà ɔoto nywíde a sè. Kɔpliga
dre nó mì be amedekadeka ɔ a dako èyíntò,
a vo a sɔ ame ci yi druí. Ashi sɛnɛ dako nɔ
Sagbo, asu sɛnɛ dako nɔ Zinsu. Amedekadeka
ɔ a vo a sɔ ame ci yi jɔjì n'í.

Blawa : Eyigonme nyibe mìwo nyɛnuwo cán
mìwo a yi dako à ?

Kenje : Eyi nè pepépé ! Nò ɲsu alo nyɔnu de gbe dó exwe 18 vò, e dó a yi dako.

Kɔjo : Nyɔnɔnwi yó; enye ɔ, ɲ de yi sukulu shìgbè eo nane ò. Vò, etame sɔgbè nò enye nywidé. Yí wò de dó a gban miwo koxwí ò.

Kenje : ɲ de búbù be e tritò ve ò. Só gònmèjeje ɔ, wò ten ma monje enume. Vò nò amede nyanu nywide wú eo, yi dré enu nò eo ɔ, e do a li dó ètome.

Shiba : (*Shiba nu enyo deka nò Blawa*)
Enyo ce de gbe nya sèsè nò ɲ gò. Nó èvù va jeme ɔ, à nyi miwó yí dó.

Blawa : (*Ye de dyi enude nò Blawa ò.*)
Tashi wò nò wò a leji a wawà. Wòo ɲtowo yi nyá ele ciwo yi leme nò wò.

(*dyikalɔ ji yí wò le yi kpó èhun
dotogan ci yi nyi koxwíłomevi tɔ
va yí gò ; ye gbɔ va axwe a va
gbɔn le kweshilalɔ vɔvome*)

Hwesu : Exlonyewo, mi doto nywide a sè ;
mì ɲ gbe shikan a le dyikà do ɔ gbàli ò.
Evyɛ ɔ, ɲ nya be amedeka le koxwíłome yi
monje enulɔwome wu miwo plen le ele. E gbé
nyi miwo koxwíłomevi. Yè a so enyɔlɔ nò mi.
Vò kpó yè da gbé kan su nò mi ò.

Kojo : Nyónónwí yó, mì a yi kpó yè. Eyi yí zón èhunme va yi evyé.

Shiba : Miwo cán mì a yi kodo mi dru à ?

Hwesu, Kojo ko Kenđe : EE ! mi a yi kodo mi drú.

(Mì kpó amelowo plen kpé dotogan ló xwé ; e dyí shìgbè wò gbe kpótó le nuxulowo jí nene. Nyónuwo sò woó yawawo dado gbadonu. Kojo dọ axwelome jenkò, amekpetewo kpló e do. Woó vavá kpacá dotoganlọ, gàn è xó wò kodó jìjò.)

Dotogan : Miwozón loo ! fofonye kodo dadanye vevíwó ! Evyé trólóló yí ñ dodo áxwemè. ñ bu be enu bađa de de jodo mi jì ò.

Kojo : Oò, nòvinye, enubada de de jò gò. Miwo Kenđe yi bakàbáká enyowo, yi gbe jiji a zín miwo pléń do mè. E le wemanyato wa le ele, vò suku lu ci yi è yi ò, exó àmáđen (6) me kpán yí è sèn.

Kenđe : Dotogan mì jíjì kpòń be wo le dré akodada nyowo plen me nò mì.

Hwesu : Enyolo gè Dotogan : amewo plen vávà mì gbó ele bé miwo le dako nò yewo; vò kpó

mì de nyá enugangan de so akodadalo ñ ò. Mì jíjì a mọnje nywídé kẹ a sẹn nyá leha ci yì mì a sọ miwo gawo dó.

Dotogan : Fofonye veviwo, dadanye veviwo, ñ kanfú miwo fọsọsọwo. Mi wadàn nywídé be yewo a mọnje akodadalo gọnme, miwo ọsuwo ; vò vèvideto ò, yè yí nyí miwo nyonuwo.

Gbòhwe yí na ọncí nọ mi ò, ñ kanfú miwo fọsọsọwo. Mi wadàn nywídé be yewo a mọnje akodadalo gọnme, miwo ọsuwo ; vò vèvideto ò, yè yí nyí miwo nyonuwo.

Gbòhwe yí na ọncí nọ mi ò, ñ jì bé nà dra Hwesú nuxuxoxo deka dó. De nyí èyi deké yi búbù nene ò. Ame sùgbọ le mì me yi búbù be yewo a yi dako a sọ ègawo. Oò, ame ciwo yí mì sọ nọ wó de nyi nọ miwo gawo bá : Wò ten nyí Ejútato, amedọdọwo, kọkpligawo alo kọxwímegawo. Nọ wò sọ wòó plén degbò yi wò va to ega wawa can ò, èjukonlofo yi wò so dótè. Miwo yi dako yi sọ woó, gàhọnme ọ, miwo gbẹdotowo yi wò nyí, èjukonsentowo yi wò nyi.

*(Enudredre dotogatọowo plén ò,
wò ọọ a zézè le mẹnkpọnwí há mè
yí wò kpókọdẹ kẹ a gbe sésè
dotoganlọ gbemè)*

Dotogan : Nyi yi nyí akodada à ? Akodada nyi ègbèta ci yí jùmèviwo a na só lehan ci yi wò a zán èjù alo kòxwi dó, alo nònòmè cihawo yí amè ciwo yí wò a so wo a dó. Só akodada n ò, jùmèvi do a dré amè ciha yi drui, leha ci yi è dro be wò a zán éjulo dó.

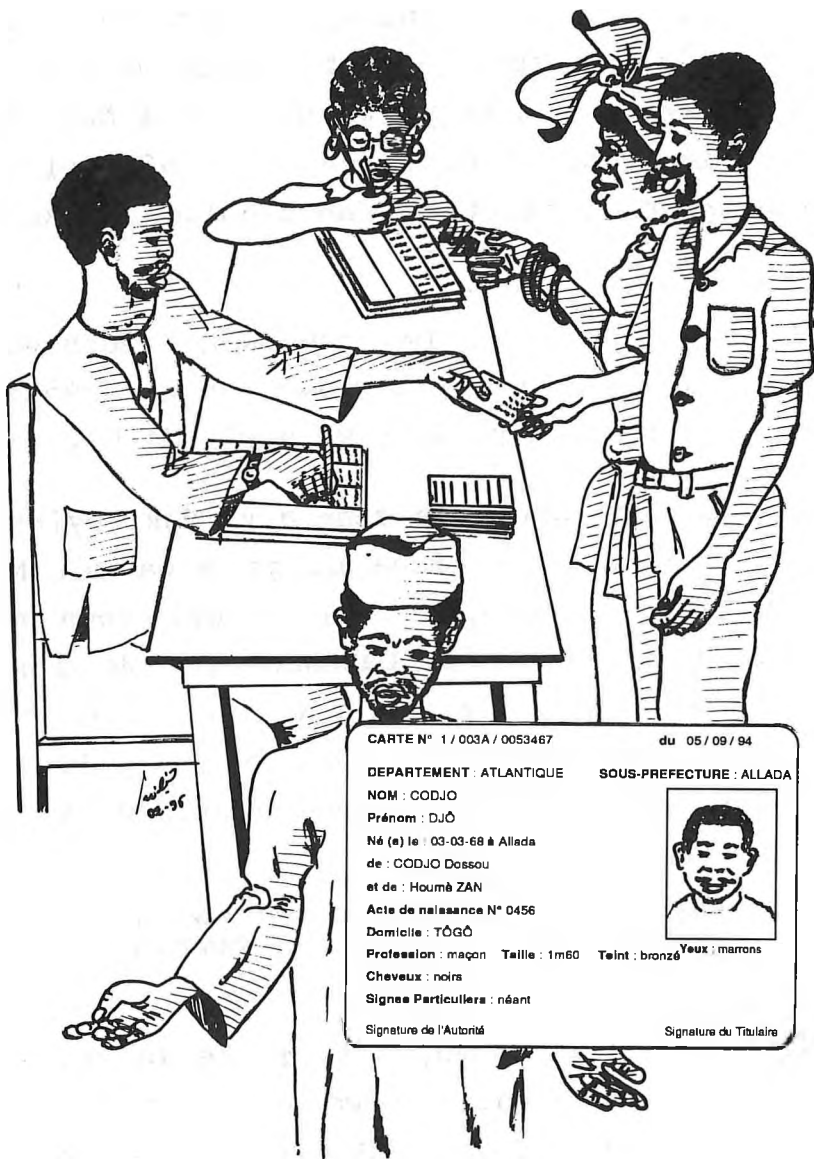
Hwesu : Eyì gònme yi nyi bé jùmèvi dekadeka a vo a nú enu ci yi è jiji e à ?

Dotogan : Eyine pepépé ! akodada o, xixemenu yí è nyi; amedeka do a só amedeka; bèbimenu yí è nyi... Amède kpokpwí de do a jeshi amè ci yi èhàlo dako no ò : ndendodogbewo yó à, efyohawo yó à, alo akodato kpetewo yó à, ède da monjé éde mèè.

Kojo : Eyì gònme nyi bé ashinye ten só èyidéké a yi dako, vò kpó da nú amè ci yi è so nó n à ?

Dotogan : ÈÈ, nene yó nè. Le akodadame o, ashio gbeta do a sogbè kodo ào gbeta ; amedekadeka do a vo a só amè ci yi drui.

Blawa : Ameshame yi a yí dakolo à ? Dèvixwe kodo edonwo can le me à ?

Gbòhwe nǎ améde a yi dako ɔ, e dǎ a yi na èyì nyikǎ dǎ
akɔdatɔwowemagán mè.

Dotogan : ƐƐ, ame ciha yi dọ exwe 18 yi de dá le èsè ji kpó ò, yí tamesogbè n'ì ɔ, e dọ a dako; neneke yí wò gbe ten a dako no èye can henne no de yí gàmè kpo nó : efin, ametrentren, táfùtáfú, ameblebledu... kodo kpetewo.

Shiba : Vò le nyoxówó, èdònowo, nyonufùnowo ci yi jíjì eviwo, amehonhawo ci yi da sènɲ so a yí dako wo a w'è do ò ?

Dotogan : No amede da senɲ a yi dako èyiŋto ò, èse deka li no leha ci yi a wa do. Nó jùwevide de da ɔ, e ten só èyi wema na amebu nó à dako n'ì. Gahonme ɔ, e dọ a xo ègbenawema deka le efychawo shí a so na amelo. Nenchake amelo cán de dọ a da le èsèlowo de jí nè. Wòó kodo vè nyikowo dọ a le akodawema deka mè.

*(nyoxowo, dɔnowo, nyonufùnowo dọ
a zézè le menkpɔnwílómè hwècinu
yí dotogan xóxònu)*

Kɔjo : Le miwo kodanyɔlome de, e le vevidé bé ásu, ashí kodo eviwo a yi duú à ? Canhenne, nó ɲ de yi dako de, nyi yi wò a wa no ɲ ò ?

Dotogan : Nó de yi dako ò, amede da wa enude no eo ò; vò e nyó wu nó n'á yi

dakɔɔ, vevidɛ èvùmawa. Wò a húnhònlɔwò
dadɛ nɔ akɔdatɔwò só nyidin ègà 7 mɛ a sɔ
yí fyeshi ègà 5 mɛè.

Nyɔ̀nɔ̀nwi yɔ, akɔdadame yi jùmeviwo a
só woo ñkɔnɔtɔwò le kodo lehan yi wò ɔo a
hen wò ju ɔo. Eyi gɔnme nyibe nɔ ame sugbɔ
de yi dakɔ ɔ, àhànnumutɔ ɔdewo kodo flanfinnɔ
ɔdewo ten só wòó hametɔ ciwo yi nyí
ahanumutɔ alo flanfinnɔ shìgbè wòɔntɔwò
nene. Gahɔnme ɔ, ame ciwo yi gbé mayi dakɔ
wo de ɔó ñsen a nú nyɔde so nú ɔ. Enu yi wò
ɔó á bó kpòñ.

Hwesu : Evyé yí ñ tɔ enu ci yi nyi
akɔdadalɔme mɔmɔñje gè ; ñ gbe mɔñje enu ci
yi taɔo yí ame plɛñ ɔo a yi dakɔ. Vò,
dotogan, enyɔ cinyewo dé vó hòdè ba.

Dotogan : Nyɔ̀nɔ̀nwi yó, Hwesu, ñ de ñlɔbe àò
nyɔ vevíló só akɔdadanyɔwò nú ɔ.

Nyao ɔ, emɔ sùgbò yí wò a tó gbòhwe yí
akɔ a nyí dàdà.

Nɔ egalɔme va ɔo ɔ, efyɔhawo a ɔ
akɔdatɔwò nyikɔwò tó. Le shìgbè leha ci yi
ñ nu i vayi nene ɔ, èjùmevi ci yi ɔo exwe
18 a yi akɔdaxu ci yi le èyi kɔxwime kodo
èyi kunuɔdewema. Wema hɔnha ten nyí :
jeshidowema, ayamehundowema, jijiwema,

*Edónwò, nyáxòwò, nyónufùnówò, kpòh vò, amé cihawò da sènnh yi
 akòdaxu le akòdagbewò ɔ, wò tén xó ègbènamewema le efychawò
 gbó a so na améde nó à yi dako do woó texu.*

ehunkukuwema, àhwàviwema, edɔwadəgboto
amegbali kodo ahwaviwo wema, alo fɔhawema
cihawo yi a na yí wò a jeshi akɔdato
dekaɔdeka kodo èyi nyikó. Nɔ nenehan
wemalwo de de le amedeshi ɔ, kɔxwigawo
bobo ten d'alo wema me a nube yi nyí
èjùmevi nyao, yí de dá le èsè lowo de jí
kaka yí akɔdada a glui ò.

(Akɔdawema deka a zézé
le menkpɔnwi mè).

Kɔjo : Eyígɔnme nyibe nó ɛ nónɔ ele ɔ, ɛ da
senɛ a yi dako le kòxwíbúmè ò.

Dotogan : ɛɛ, Kɔjo, e nyó wú nó nà xɔ
akɔdawema le ao nɔxu sɔ wú nó e yi xɔ e le
àfèbú. Nyao yó, e le èsè me be amedekádeká
dó a dako le fìni yi wò ɛlwe èyi nyikó dó.
E gbe le vevidé nó mà nu nɔ mi a nya be :
nɔ amede yi na nyikó bu dó èyi texu dó
akɔdadaawemamè, ken yi ná èyi nyikó do
akɔdadaawema èvè (2) me alo sugbo me ɔ, wò a
lí do gàmè, alo a cú èyi fèn.

Esèlɔ ké yi gbe le amede kpokpwi ci yi
a hen ègunú a sɔ yi akɔdaxulwo. Nɔ mì nube
ègunú ɔ, denyí ècu deke yó gò. E gbe nyi
ewi, èfɔ, kpaca, ekpo, dèkpi alo ahwawanu
buwo.

Mi ɔo a ɔesha alo a dansin ame ci yi a
va ná eho mi, alo a ɔó èhogbe no mi a dako
nó ènyinto alo nó amebu ci yi è jiji a só :
èsèlo gbé nencha wanawo.

Kenɔe : Dotogan, no ɔ de byó èholo gbòhwè
yí è na ɔ can à ?

Dotogan : No e lon yi xó èholo ɔ, nà nya bé
eo kodo amelo ci yi ná èho eo fin ɔ, mi a
no game a xo exwe amátòn (5) han, ken a gbe
cu èho ci yi ten yi flan 1.000.000 (*linlon
deka*) han.

Kenɔe : Dotogan, ɔ dodo àkpè nó eo kaka.
Enu ci yi kpoto kpòn ɔ, èyi nywibe miwo
xlwo ɔ gbe bu emo ci yi wò a ten tó a so
yi àfi ci yi woó nyikwo le akodadawemame
lè. Enye ɔ, ɔ sogbè lete kpo azanlo gbè; mi
dodo àkpè nó eo kaká.

Dotogan : Oò, enye yi a ɔó àkpe no mi, ɔo
miwo yi ná yí nyen wa èdo cinye è. Nyao ɔ,
enu ciha yí èjumevi dekadéka ci yi monje
enume so wúgan ehalo kpetewo ɔo a wa yí
enye can ɔ wawà. Enu ci yi kpoto evyé ɔ,
èyí nyíbé miwo cán mí a ɔó alo miwo novi
kpetewo nó wo a monje enuló mè.

(*Woo plén mámɔ kodo jìjò*)

WANA EVETOLO

(Akɔdagbelɔ dɔ. Nyidin ɔ, mi kpɔkpɔ akɔdaxu deka ci yi le efɔhawo sukulu deka; akɔdada nkɔnɔtɔlɔwo, ndendodogbewo alo ame ciwo yi mi a dako nɔ wó, wò plen tɔ. Ame ciwo yi dannó tó akɔdaxuwo cán va dɔ.)

Akɔdaxu Cekpatɔ : (é dégbè sɔ akɔdadalo η nɔ akɔdato nkɔtɔ ciwo yi vá kodo akɔdaxu nkɔnɔtɔlɔwo)

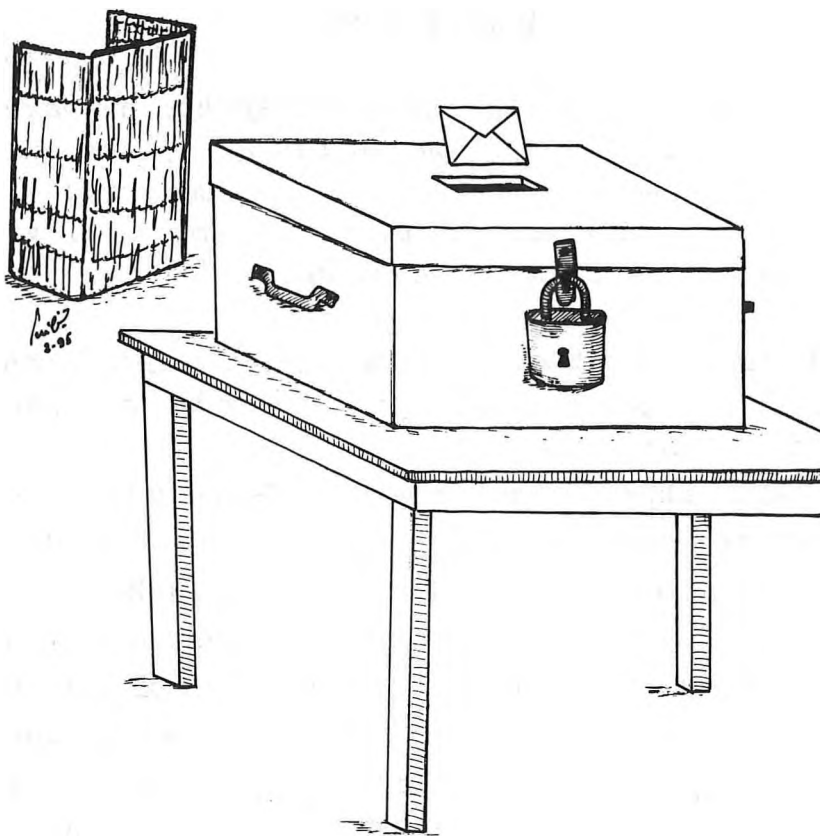
η dodo àkpe nɔ mi ci yi mi deble va ele a ten wa jumevi dɔ egbétò ci yi nyí akɔdada. Enyento kodo anhametɔwo, mi a nɔ dèkè a sɔ kpɔ akɔdadaloji nywidé. Akɔdanuwo plen sɔgbè. Exlonye veviwo, mi tekpo a xójìgbòn de nɔ dàbàxoxo dewo; gahonme ɔ, mi a gbe tro a kpɔbé enulɔwo plen sɔgbè mè; èyi a na yí mi a vo a dako fafedé. Nɔ é nyíde cán ɔ, mi a tó akɔdadalojo ji do gàmè pépépé.

(Akɔdaxu cekpatɔlɔ tɔ enuwo glógló kpɔ bé wò sɔgbè le woó texuwo me ; enushanu zézè do menkpɔnwílómɛ)

Akɔdaxu Cekpatɔ : Ame ciwo plen yí wò a dako nɔwo fɔsɔdotetɔwo sɔgbè le akɔdaxu ce à ?

ηsudekawo xɔgbè : EE ! mi l'í.

(Wò dásin wò le menkpɔnwíme)

Wò dọ a cù akódada dakalọ nywídé, a dọ klàndùba àlọ glàgo yí jì.

Akɔdaxu Cekpatɔ : Eyi gè ! Miwo plen mi kpù
kodo η : miwo me ciwo yi wò a dako no
dekadéka wemawo l'í yi gbe sugbo kón.

Akɔdaxu ηkɔnɔtɔwo : EE !

*(Wò a dandansin akɔdawemalɔwo
le menkpɔnwilɔme)*

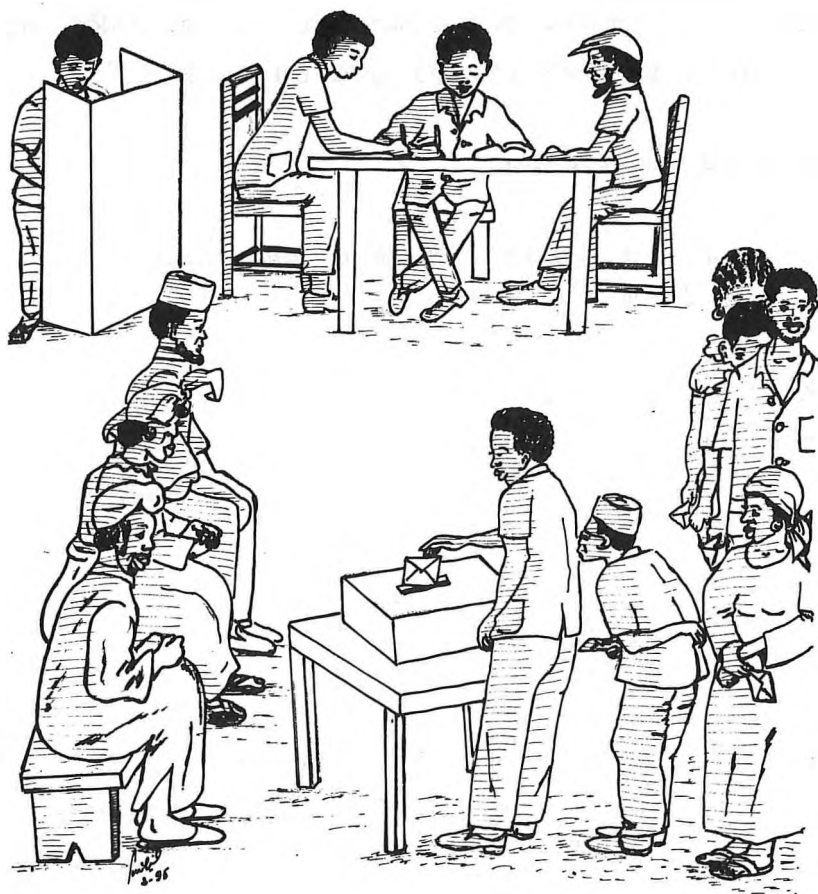
Akɔdaxu Cekpatɔ : Evyé ɔ, mì ten kandojí bé
akɔdada wlaxúló nyó nó amewo a dako fafédé
le wlawlame yí amebu da ten nya ame ci yi
wò só ò.

*(Akɔdada wlaxulɔ á zé le
menkpɔnwilɔ me)*

Akɔdaxu Cekpatɔ : (ɖaɖá akɔdatɔwo)

η nya be miwo plen mi segònmè no enu ci yi
mi jiji a wa egbe; èyí taɖo yí mi fonzan yi
vá ele. Gàнке ɔ, η byɔgbè mi a gbe so dré
enu ciwo yi mi a wa le ele wo plen. Mi a
tonononu nononu, zingidí ma xo; ken mi a
tónó ηme no akɔdaxu ηkɔnɔtɔwo dékadéka. Wò
á kpó miwo kɔdada wemawo, a gbe kandoji be
wò ηlwe miwo do akɔdatɔwo mè.

Nó mi dako degbè ɔ, mi a gbe tro tó ekplon
ηko, a só alɔvi dènglèmèsu zín dó wemame;
dó ame deka de ɖo a dako zèwè gò.

Akòdádàlò ɔ, enu gangán dèkà yí è nyí.
Wò d'ó a wa do tòtòmè èsetowo jí a só d'è.

(Emo hon plen ci yi akòdato
dekaḍeka a tó ɔ, wò dọ a zézé
nywidé le menkpɔnwilɔme ken yi
akòdaxu cekpatɔ nuxuxoxo a gbe
dyídyí yí wò a sésè)

Akòdato dekaḍeka dọ a só ame ciwo yí wò a
dako no wo plen wema kodo wemakpo deka ;
ken à yi akòdada wlasú. E dọ a só ame ci yi
è jeshi nywidé yi jíjì a dakɔ n'í; amelo
wema deke kpán yí à sɔ do wemakpolomè. Gàn,
èxlo vèviwo, ayexa le nôte no mí sùgbɔ. Mi
de dọ a só wema àmèvè (2) do wemakpo deka
me ò. Wò de dọ a tefin de dọ wemaló alo
wemakpolo jí ò. Mi de dọ a zán wemakpó budé
a sɔ tóvò no ci yi wò na mì le akòdaxuló ò.
Nó mi de zɔn do ese honwo jí ɔ, à nyi miwo
kodada a nyí enugbalí.

Eyi godú ɔ, no mi sɔ ame miwotolo wema
dó wemakpome degbò ɔ, mi a tró to ekplonlo
nko, ken a só wemakpolo dó òaka ce mè. Miwo
yi nryí ame nkotowo; ame ciwo yí mi a dakɔ
no fɔdotetowo sógbè. Mì dọ a kandójí bé só
gònmèjeje me ɔ, dakalo le tòótù.

(Wò a hun dakalo tòótù yí
amelowo plen a kpó mè)

Evyé ɔ, mì a cú dakalo a dó klàḍabají.

(dakalo glaglá kodo klaḍuba
a zé le menkpɔnwí me)

Exlonyewo, ci yi kpoto no mi o, mi do a wa
jumevidó le akodada ce me.

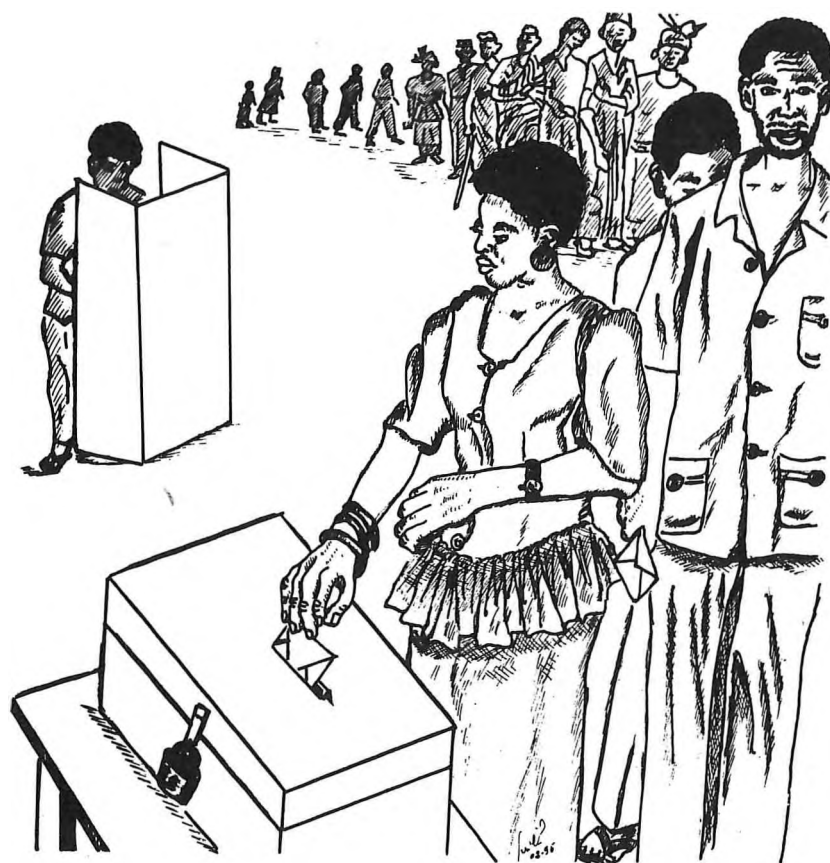
(Amedewo a tó akodada yi a
zé le menkpónwílo me)

No e dró amedewo o, wò ten tró vá akodaxu
ce ke me le fyeshi éga 5 me a kpo le
akodadalo yi do.

(Akodadalo dote; wò só dakalowo va
yi kókplixwe le exo gangan deka
mè. Wò só daka deká dade yi tó
kànkànkàn mè. Amewo va kpó lehan
ci yi enulowo a yí do :

- dākalo gbe kpoto le cùcù
- Wò hún dākalo
- Wò hlen ame ciwo yi dako
- Wò kpo be ame ciwo yi dako
sogbè ko ame ciwo yí wò òlwe de wo.
- Wò tó hame dede no ame ciwo yí wò
dakolo no wo, alo nó ègbelowo.
Wò a sésé amedeka gbame yí à dredre
wanalowo dekádeká.
Hwesú, Kende ko Kajo ciwo va kenkuvi
yi kpokpo le enulowo yiyi do wó zézè
le menkpónwime.
Wò yo ame ciwo yí wò so le akodaxu
cewo nyikó. Kende, Hwesú ko Kajo to
le amelowo mè; wò va yí àhanuxu deka.)

Kende : Nyao, novinyewo, enu ci yi wò yono
be akodada ne kón. Mi gbe donwí leha ci yi
amewo nyahwà va mì gbó nó akodada ce à?
Gànke ci yi àzanlo sogbè egbe de
amedekadeka vo fèè ! yi dako no ame ci yi
druì.

Ameshame yi dɔ a dákolo : nyɔnuwo cɛn lɛ mɛ.

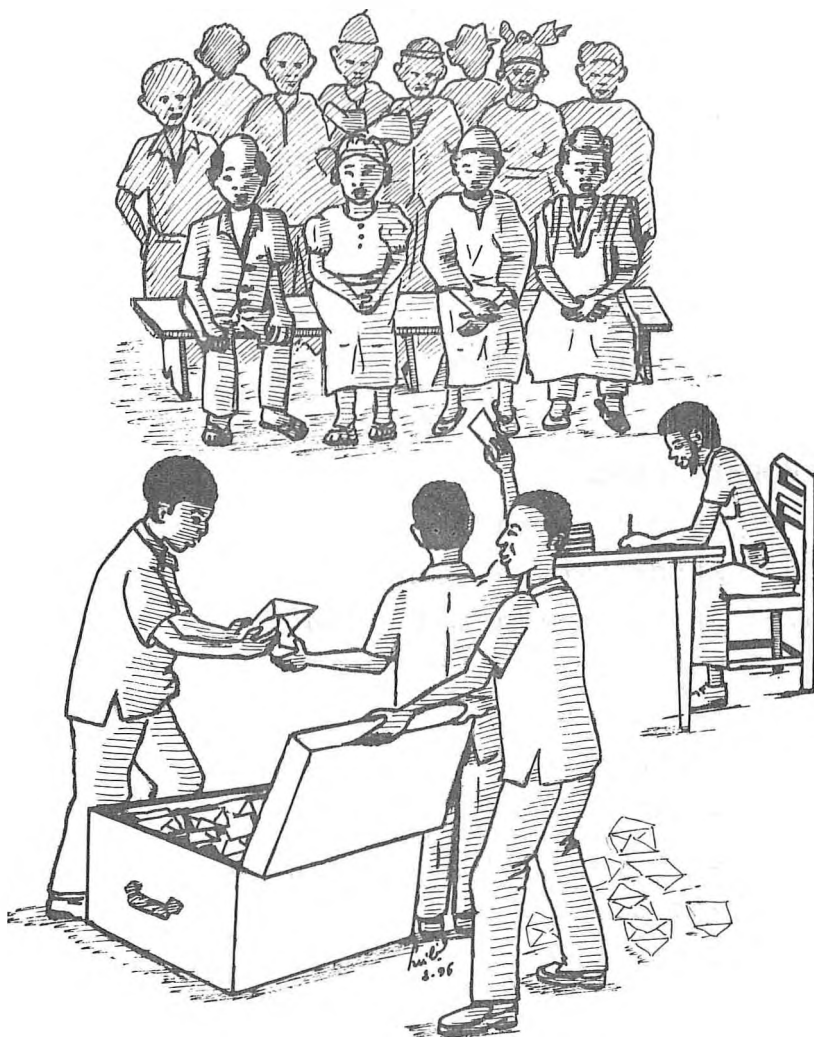
Kojo : Eo ci yi le wemanyato wa de, e nya honwo plen sá à ?

Hwesu : Ðyikà hon yè de gbe le vevidé ò. Enu ci yi nyó evyé ɔ, èyi nyi bé amedekadeka do a nyá enu ci yi à wa nó wò jiji a dako, enu ciwo yí à wa le akodadagbè, kodo leha ci yi wò kankanno akodadadakalo me do.

Kojo : Enyo jo no eo nyao; wò dó a gbe nya be akodada de dó á nyí èvùwawa ò, de dó a nyí ahwawawa shìgbè leha ci yi ndendotowo jino a va nuí no mi, a va zínzin mì ji le miwo koxwiwo mè nenè.

Kende : Nó Kojo monjeme vò, à nyi àhànunu yi kpoto no mi; do nó amede duji evyé vò, mì a nya bé èyi duji nyao.

(Kokpuwo yíji, wò tó ahanunu; wò kpá èhà deka nó akodadalo yi tó jiji)

Ame ciwo plén yí è dro wó ɔ, wò ten va nótexu a kpó kèkèkéjémè nɔ
 ako ci yi wò dá lɔ, ken a nyá ame ciwo yí ðuji.

AMÉ CIWO YI ZE LE MẸḂKPẸNWIWO MẸ

- 1.- Blawa
- 2.- Shiba
- 3.- KẹḂḂe
- 4.- Hwesụ
- 5.- Kọjo
- 6.- Dotogan
- 7.- Akọdaxu Cẹkpato

AKỌDADA NUWO

- 1.- Akọdato wema
- 2.- Akọdatowo wemagan
- 3.- Akọdada ẹaka kodo klàḂuba
- 4.- Wemacishi
- 5.- Akọdaxu wláxú
- 6.- Akọdada wema
- 7.- Wemakpo
- 8.- Ehun (alo moto) kogwí ẹeká
- 9.- Zòkeke
- 10.- Moto gangán

WANALỌ NỌXUWO

- 1.- Kùtọnu kọkpli ẹeka
- 2.- Efyohawo sukulu ẹeka
- 3.- Eshikuxu ẹeka
- 4.- Axwe ẹeka kodo èyi kpame
- 5.- Aci gangan hiya ẹeka

ENU CIHAWO YI A GBE ZE LE MEŊKPONWIME

- 1.- Nyoxo deka
- 2.- Dònò deka a le èbají
- 3.- Nyonu èfùno deka a jijì evi
- 4.- Enubu hàme hàme ciwo yi a va zan wó

**Wemace Gonnmedetowo só Flansegbeme a so yí
Ajagbeme :**

- 1.- Jean-Baptiste HONNUVO (HONNOUVO)
- 2.- Zôjanyi TOGBI AGBONYO

Impression : Imprimerie Notre-Dame
BP : 105 • Tél : (229) 32-12-07 • Fax : (229) 32-11-19
N° d'impression 0094 - 03 - 1995
Dépôt Légal : 1er Trimestre 1995
Produit en République du Bénin